

Wymagania edukacyjne: *Oblicza geografii*, zakres podstawowy (po gimnazjum)

Poziom wymagań						
Nr lekcji	Temat lekcji	konieczny	podstawowy	rozszerzający	dopełniający	wykraczający
Współczesne problemy demograficzne świata						
1.	Zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na świecie	Uczeń poprawnie: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia, przyrost naturalny, eksplozja demograficzna</i> • wymienia czynniki wzrostu liczby ludności na świecie • wymienia nazwy najludniejszych kontynentów i wskazuje te kontynenty na mapie świata • wymienia nazwy krajów o wysokim i niskim przyroście naturalnym • odczytuje z wykresu wartość współczynników: urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w Polsce	Uczeń poprawnie: • opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności na poszczególnych kontynentach • opisuje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności na świecie • odczytuje z mapy tematycznej zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego na świecie • wymienia czynniki wpływające na eksplozję demograficzną • analizuje wykres przedstawiający model przejścia demograficznego • opisuje na podstawie wykresu i danych statystycznych zmiany liczby ludności w Polsce po 1946 r.	Uczeń poprawnie: • oblicza współczynnik przyrostu naturalnego • wykazuje przyczyny zmian współczynnika przyrostu naturalnego na świecie • porównuje na podstawie danych statystycznych wartość współczynnika przyrostu naturalnego w krajach słabo i wysoko rozwiniętych • charakteryzuje fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego na przykładach z całego świata • wymienia czynniki wpływające na niską wartość przyrostu naturalnego w Polsce	Uczeń poprawnie: • wyjaśnia przyczyny dysproporcji między wartością współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo • analizuje skutki eksplozji demograficznej • analizuje skutki ujemnego przyrostu naturalnego w krajach wysoko rozwiniętych • opisuje cechy społeczeństw w różnych fazach przejścia demograficznego na wybranych przykładach • analizuje model przejścia epidemiologicznego na wybranych przykładach • ukazuje zmiany liczby ludności w Polsce	Uczeń poprawnie: • prognozuje zmiany liczby ludności na świecie • przewiduje skutki wzrostu liczby ludności na świecie • formułuje wnioski na podstawie analizy diagramu ilustrującego zmiany współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach

2.	Procesy demograficzne na świecie	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura demograficzna, struktura zatrudnienia</i> • wymienia cechy struktury demograficznej • wymienia państwa o różnej średniej długości trwania życia na świecie oraz wskazuje je na mapie • odczytuje dane z piramidy wieku i płci • definiuje bezrobocie	• opisuje strukturę wieku i płci na podstawie danych statystycznych oraz piramidy wieku i płci na wybranych przykładach • odczytuje z mapy średnią długość trwania życia na świecie • omawia przyczyny wzrostu średniej długości trwania życia w Europie • omawia przyczyny starzenia się społeczeństw • charakteryzuje na podstawie piramidy wieku cechy społeczeństwa młodego i starego • charakteryzuje strukturę zatrudnienia ludności w wybranych krajach • omawia przyczyny bezrobocia na wybranych przykładach	• wymienia skutki starzenia się społeczeństw • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania współczynnika feminizacji i maskulinizacji w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo • analizuje piramidę wieku i płci ludności Polski • porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych i wykresu • wyjaśnia przyczyny różnych rodzajów bezrobocia	• interpretuje piramidę wieku i płci społeczeństwa młodego (rozwojowego), zastojowego i starego (regresywnego) • wykazuje zależność pomiędzy strukturą płci a wiekiem społeczeństwa • porównuje strukturę demograficzną Polski ze strukturą demograficzną wybranych krajów świata • wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu gospodarczego państw • wymienia społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia na świecie • wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych	• analizuje konsekwencje struktury wieku w społeczeństwach odznaczających się wysokim i niskim odsetkiem dzieci i młodzieży • wymienia sposoby przeciwdziałania bezrobociu na świecie • uzasadnia konieczność dostosowania kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb gospodarki w Europie i w Polsce
3.	Migracje ludności na świecie	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, emigracja, imigracja, reemigracja, saldo migracji</i> • wymienia czynniki migracji na świecie • wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków • wymienia nazwy krajów, do których migrują Polacy, i wskazuje te kraje na mapie	• klasyfikuje migracje i podaje ich przyczyny • odczytuje z wykresu saldo migracji w wybranych krajach świata • wyjaśnia przyczyny ujemnego salda migracji ludności w wybranych krajach • opisuje główne kierunki migracji na świecie	• porównuje saldo migracji w wybranych krajach • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • opisuje wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby ludności na świecie	• charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków • charakteryzuje czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów • opisuje pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych	• analizuje główne kierunki migracji we współczesnym świecie • ocenia skutki migracji zagranicznych
4.	Procesy urbanizacyjne na świecie	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, zespoły miejskie</i> • wymienia płaszczyzny urbanizacji • wymienia czynniki mające wpływ na intensywność	• opisuje przyczyny urbanizacji na świecie • wyjaśnia proces dezurbanizacji • wskazuje na mapie świata obszary najsilniej i najstłabiej zurbanizowane oraz największe zespoły miejskie	• opisuje fazy urbanizacji • porównuje i opisuje wskaźniki urbanizacji na świecie i w wybranych regionach	• wykazuje przyczyny i skutki ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata	• identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata

		urbanizacji	wymienia fazy urbanizacji			
5.	Megamiasta-szansa i zagrożenia	odczytuje na podstawie danych statystycznych wskaźniki urbanizacji w wybranych krajach świata wymienia nazwy najlepiej i najgłębiej zurbanizowanych województw w Polsce	wymienia typy aglomeracji miejskich wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie	opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy wykazuje różnice między aglomeracją monocentryczną a policentryczną opisuje przyczyny powstawania dzielnic nędzy w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo	charakteryzuje proces suburbanizacji i reurbanizacji w Polsce wyjaśnia przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego i problemów komunikacyjnych w dużych miastach	proponuje działania, które mogą poprawić jakość życia mieszkańców w dzielnicach nędzy (slumsach, fawelach)
6.	Znaczenie kultury i tradycji w rozwoju państw świata	wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie i wskazuje rozmieszczenie ich przedstawicieli na mapie wymienia główne rodziny i grupy językowe na świecie wymienia główne religie na świecie wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa</i> wymienia mniejszości narodowe żyjące w Polsce	wyjaśnia przyczyny kulturowego zróżnicowania ludności na świecie opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę wyznaniową na świecie opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie językowe ludności świata opisuje na podstawie mapy kręgi cywilizacyjne na świecie wymienia nazwy regionów zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe w Polsce i wskazuje te regiony na mapie	charakteryzuje na podstawie mapy zróżnicowanie odmian ludzkich charakteryzuje różnice między poszczególnymi kręgami kulturowymi na świecie analizuje zróżnicowanie kulturowe ludności Polski	podaje konsekwencje występowania wielu odmian ludzkich oraz dużego zróżnicowania etnicznego na świecie wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej	podaje przykłady działań, które mogłyby ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, językowego i religijnego na świecie
Zróżnicowanie gospodarcze świata						
7.	Społeczno-gospodarczo podział państw świata	wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto (PKB)</i> wymienia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym świata odczytuje z tabeli wybrane wskaźniki społeczno-	opisuje wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze porównuje na podstawie mapy i danych statystycznych produkt krajowy brutto na	klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników społeczno-gospodarczych opisuje skutki nierównomiernego rozwoju państw	porównuje wybrane kraje świata pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. USD) oraz wskaźnika HDI dostrzega zależności między wartością wskaźnika PKB i HDI	wyjaśnia przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata proponuje sposoby zmniejszenia nierówności w rozwoju społeczno-

		-gospodarcze na danym obszarze wymienia i wskazuje na mapie politycznej świata przykłady państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych gospodarczo wyróżnia na podstawie mapy regiony bogate i biedne	1 mieszkańca w wybranych krajach charakteryzuje wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) odczytuje z mapy zróżnicowanie wskaźnika HDI w wybranych krajach opisuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju na wybranych przykładach określa na podstawie mapy i danych statystycznych, które regiony zalicza się do bogatej Północy, a które – do biednego Południa		analizuje działania bogatych państw i organizacji międzynarodowych mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami	-gospodarczym świata
8.	Formy pomocy w sytuacjach kryzysowych	wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja międzynarodowa, handel zagraniczny, import, eksport, bilans handlu zagranicznego</i> wymienia płaszczyzny integracji międzynarodowej wymienia na podstawie mapy nazwy organizacji międzynarodowych	opisuje cele integracji w skali globalnej i regionalnej wyjaśnia znaczenie handlu międzynarodowego wyjaśnia, co składa się na bilans handlu zagranicznego wymienia na podstawie diagramów głównych światowych eksporterów i importerów wymienia na podstawie mapy nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski	przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej analizuje znaczenie ONZ charakteryzuje organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski	wyjaśnia znaczenie współpracy międzynarodowej na szczeblu krajowym i regionalnym wyjaśnia na wybranych przykładach przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne analizuje pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej	uzasadnia, że integracja polityczna i gospodarcza jest korzystna dla krajów zrzeszonych w poszczególnych organizacjach
9.	Główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie.	Uczeń poprawnie: wymienia nazwy obszarów o korzystnych czynnikach rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie świata wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura użytkowania ziemi, monokultura, rolnictwo towarowe, rolnictwo samozaopatrzeniowe</i> wymienia nazwy głównych roślin uprawnych na świecie wymienia czynniki	Uczeń poprawnie: wyjaśnia znaczenie rolnictwa opisuje na podstawie map warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa wyróżnia na podstawie danych statystycznych i wykresu główne cechy struktury użytkowania ziemi opisuje na podstawie danych statystycznych poziom mechanizacji rolnictwa w wybranych krajach świata	Uczeń poprawnie: wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania rolnictwa na świecie porównuje cechy rolnictwa intensywne i ekstensywne na wybranych przykładach oblicza wielkość plonów w wybranych przykładach opisuje główne obszary upraw na świecie wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia obszarów wybranych upraw na	Uczeń poprawnie: ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i społeczno-gospodarczych na zmiany struktury użytkowania ziemi wykazuje pozytywne i negatywne skutki rolnictwa uprzemysłowionego analizuje przestrzenne rozmieszczenie sposobów gospodarowania na świecie i w wybranych regionach uzasadnia przyczyny zróżnicowania upraw roślin w wybranych regionach ocenia strukturę hodowli	Uczeń poprawnie: wykazuje na wybranych przykładach zależność poziomu produkcji rolnej od warunków pozaprzyrodniczych porównuje na podstawie danych statystycznych plony i zbiory roślin uprawnych w wybranych krajach świata wykazuje zależność w rozmieszczeniu chowu niektórych gatunków zwierząt hodowlanych od warunków produkcji rolnej

		warunkujące rozmieszczenie upraw na świecie wymienia cele hodowli zwierząt wymienia główne gatunki zwierząt hodowlanych w różnych regionach świata wymienia przeznaczenie wybranych zwierząt hodowlanych	wymienia cechy rolnictwa ekstensywnego i intensywnego klasyfikuje rośliny uprawne podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu obszarów upraw wybranych roślin wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje te obszary na mapie świata przedstawia czynniki wpływające na hodowlę zwierząt na świecie omawia na podstawie wykresów pogłowie zwierząt hodowlanych na wybranych przykładach	świecie opisuje główne obszary chowu zwierząt na świecie wymienia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia chowu na świecie porównuje intensywny i ekstensywny chów zwierząt	zwierząt na świecie	
10.	Wyżywienie ludności na świecie	wymienia czynniki wpływające na nierównomierny dostęp do żywności wymienia na podstawie mapy kraje o niedoborze i nadprodukcji żywności	opisuje przyczyny głodu i niedożywienia odczytuje z wykresu strukturę niedożywienia w wybranych regionach świata wskazuje na mapie regiony głodu i niedożywienia na świecie wymienia nazwy organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów, w których występuje zjawisko głodu	opisuje poziomy wyżywienia na świecie wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie wyjaśnia przyczyny otyłości na świecie wyjaśnia, na czym polegała zielona rewolucja	wykazuje zależność poziomu wyżywienia ludności od warunków produkcji rolnej analizuje skutki głodu i niedożywienia na świecie wyjaśnia skutki zielonej rewolucji wyjaśnia skutki otyłości jako choroby cywilizacyjnej	ocenia i projektuje różne formy pomocy krajów i organizacji pozarządowych państwom oraz regionom dotkniętym głodem ocenia skuteczność działań organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów dotkniętych głodem
11.	Współczesny obraz wsi	wymienia rodzaje jednostek osadniczych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto</i>, <i>wieś</i> wymienia funkcje miast na świecie wskazuje na mapie świata i Polski największe miasta wymienia kryteria wyróżniania miast w Polsce	wyjaśnia różnicę między miastem a wsią podaje przykłady typowych form osadnictwa wiejskiego opisuje czynniki miastotwórcze i funkcje miast opisuje na podstawie fotografii typy fizjonomiczne przykładowych miast świata	opisuje typy form osadnictwa wiejskiego opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych, w państwach rozwijających się) porównuje miasta typowe dla poszczególnych regionów świata	ocenia pozytywne i negatywne skutki życia w mieście podaje przykłady typów miast odznaczających się podobnymi elementami architektonicznym i układem przestrzennym	wyjaśnia szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich

12.	Leśnictwo i gospodarka morską	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monokultura leśna, lesistość, rybołówstwo, rybactwo, akwakultura, marikultura</i> • wymienia największe kompleksy leśne na Ziemi • wymienia funkcje lasów • wymienia na podstawie mapy województwa o największym i najmniejszym zalesieniu w Polsce • wymienia na podstawie danych statystycznych nazwy państw o największych połowach morskich • wymienia nazwy portów rybackich w Polsce	• przedstawia gospodarcze wykorzystanie lasów • wymienia różnice między rabunkową a racjonalną gospodarką leśną • wymienia kraje na świecie o zróżnicowanej lesistości • opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie głównych kompleksów leśnych w Polsce • przedstawia podział obszarów morskich na świecie • wymienia przykłady wykorzystania oceanu światowego • opisuje na podstawie mapy obszary połowów morskich • porównuje na podstawie danych statystycznych wielkość połowów morskich w Polsce z innymi krajami	• charakteryzuje racjonalną gospodarkę leśną na wybranych przykładach • charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) • omawia problemy gospodarki leśnej w Polsce • charakteryzuje cechy gospodarki morskiej • porównuje udział oceanów w światowych połowach • omawia problemy gospodarki morskiej w Polsce	• analizuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej na świecie i w Polsce • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego gospodarowania zasobami leśnymi • wykazuje przyczyny rabunkowej gospodarki leśnej na wybranych przykładach • analizuje zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich	• uzasadnia potrzebę ochrony zasobów leśnych oraz formułuje wnioski • uzasadnia potrzebę współdziałania państw w zakresie ochrony zasobów morskich
13.	Współczesne problemy energetyczne świata. Ropa rządzi światem	• wymienia źródła energii na świecie • wymienia surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych • wymienia główne surowce energetyczne w Polsce • wymienia typy elektrowni • wymienia odnawialne źródła energii • wymienia nazwy różnych typów elektrowni w Polsce	• przedstawia na podstawie mapy rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie • odczytuje na podstawie wykresów udział wybranych krajów w światowej produkcji energii elektrycznej • lokalizuje na mapie surowce energetyczne w Polsce • wymienia zalety i wady różnych rodzajów elektrowni • wymienia i lokalizuje na mapie obszary występowania różnych typów elektrowni • wyjaśnia znaczenie	• wymienia czynniki wpływające na strukturę energii w danym kraju • analizuje bilans energetyczny świata • wyjaśnia twierdzenie, że ropa naftowa rządzi światem • analizuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce • wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii	• wymienia skutki eksploatacji i wykorzystywania tradycyjnych surowców energetycznych • charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie • ocenia zjawisko uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych • ocenia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki atomowej • przedstawia problemy przemysłu energetycznego	• prognozuje zmiany w bilansie energetycznym świata do 2050 r. • uzasadnia konieczność racjonalnej gospodarki surowcami energetycznymi i energią • ocenia możliwości wykorzystania w Polsce źródeł energii odnawialnej

			odnawialnych źródeł energii elektrycznej dla gospodarki • lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłe i wodne		w Polsce	
14.	Współczesne rynki pracy	• wymienia kategorie ludności na rynku pracy • wymienia czynniki decydujące o poziomie aktywności zawodowej ludności	• charakteryzuje czynniki decydujące o poziomie aktywności zawodowej ludności • opisuje współczynnik aktywności zawodowej wg płci w wybranych państwach na podstawie danych statystycznych • omawia strukturę zatrudnienia w poszczególnych fazach rozwoju gospodarczego	• analizuje strukturę zawodową ludności wybranych państw • oblicza współczynnik aktywności zawodowej	• wyjaśnia zróżnicowanie struktury zatrudnienia w wybranych państwach i jej związek z poziomem rozwoju państwa • omawia przyczyny zmian zachodzących na rynku pracy w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego	• omawia zmiany w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem gospodarczym, a także ich konsekwencje na świecie oraz w wybranych krajach • charakteryzuje współczesne formy zatrudnienia
15.	Przemysł wysokiej technologii na świecie	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>restrukturyzacja przemysłu</i>, <i>modernizacja przemysłu</i>, <i>deglomeracja przemysłu</i> • wymienia branże przemysłu high-tech • wymienia na podstawie mapy regiony, w których rozwija się przemysł high-tech	• wymienia cechy restrukturyzacji i modernizacji przemysłu • przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech • opisuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie	• charakteryzuje formy przestrzenne przemysłu high-tech (technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe) • charakteryzuje wybrany ośrodek high-tech • wymienia przykłady najszybciej rozwijających się gałęzi nowoczesnego przemysłu	• analizuje na podstawie mapy udział produktów wysokiej technologii w eksporcie artykułów przemysłowych w wybranych krajach • opisuje wpływ przemysłu wysokich technologii na rozwój gospodarczy państw	• uzasadnia korzyści wynikające z rozwijania nowoczesnych gałęzi przemysłu

16.	Rozwój i znaczenie przemysłu	wymienia sekcje i działy przemysłu wymienia funkcje przemysłu wymienia przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu wymienia najlepiej rozwijające się działy produkcji przemysłowej w Polsce wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okręg przemysłowy, ośrodek przemysłowy</i> wymienia na podstawie mapy nazwy okręgów przemysłowych na świecie	przedstawia znaczenie przemysłu omawia na wybranych przykładach czynniki lokalizacji przemysłu wymienia na podstawie danych statystycznych i wskazuje na mapie świata kraje o największej produkcji przemysłowej w wybranych dziedzinach charakteryzuje na podstawie wykresu udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach przedstawia na podstawie danych statystycznych i wykresu strukturę produkcji przemysłowej w Polsce charakteryzuje cechy okręgu przemysłowego wymienia rodzaje okręgów przemysłowych na świecie i lokalizuje je na mapie	omawia różnice między przymusową, związaną i swobodną lokalizacją przemysłu podaje przykłady lokalizacji przymusowej, związanej i swobodnej charakteryzuje rewolucje przemysłowe wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w polskim przemyśle w ostatnim 30-leciu charakteryzuje na podstawie mapy czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych omawia strukturę gałęziową przemysłu w wybranych okręgach	wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu a warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim analizuje przyczyny prywatyzacji i restrukturyzacji przemysłu w Polsce wyjaśnia udział i znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce wymienia pozytywne i negatywne skutki koncentracji przemysłu	ocenia skutki procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu na świecie i w Polsce ocenia politykę państw wysoko rozwiniętych gospodarczo dotyczącą restrukturyzacji okręgów przemysłowych
17.	Turystyka na świecie	wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne infrastruktura turystyczna</i> wymienia rodzaje turystyki wymienia przyczyny rozwoju turystyki	wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów charakteryzuje rodzaje turystyki wymienia nazwy regionów o wysokich walorach turystycznych i wskazuje te regiony na mapie	charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego	opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów świata wyjaśnia przyczyny zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków ocenia atrakcyjność turystyczną Polski	wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności

18.	Rola komunikacji we współczesnym świecie	• wyjaśnia znaczenie usług • wymienia rodzaje usług • wymienia działy komunikacji • klasyfikuje rodzaje transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura transportowa</i> • wymienia czynniki rozwoju transportu • wymienia na podstawie mapy nazwy głównych portów morskich oraz wskazuje główne szlaki transportu morskiego • wymienia na podstawie mapy nazwy regionów o największej gęstości dróg kołowych na świecie	• wyjaśnia znaczenie usług we współczesnej gospodarce • wykazuje znaczenie transportu • opisuje zróżnicowanie sieci transportowej na świecie • opisuje działy łączności • opisuje znaczenie poszczególnych rodzajów transportu lądowego na świecie • opisuje na podstawie mapy przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci dróg kołowych i sieci kolejowej na świecie • opisuje znaczenie transportu wodnego i lotniczego	• ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym • opisuje na podstawie wykresu dostęp do internetu w wybranych krajach świata • wyjaśnia przyczyny, które zadecydowały o stanie sieci transportowej w poszczególnych państwach, • charakteryzuje wady i zalety różnych rodzajów transportu • omawia znaczenie nowoczesnych terminali w rozwoju regionów	• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania udziału sektora usług w tworzeniu dochodu narodowego na świecie • omawia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów na świecie i w wybranych regionach	• uzasadnia, że zatrudnienie w usługach jest jednym z mierników poziomu rozwoju gospodarczego • wyjaśnia znaczenie łączności w funkcjonowaniu polskiej gospodarki • charakteryzuje główne problemy transportu w Polsce
19.	Nowoczesne usługi komunikacyjne	• wymienia nowoczesne usługi • podaje nazwy największych banków na świecie pod względem przychodów	• podaje przyczyny rozwoju nowoczesnych usług bankowych, ubezpieczeniowych oraz inwestycyjnych	• wykazuje dysproporcje w dostępie do nowoczesnych usług finansowych, edukacyjnych i zdrowotnych • uzasadnia duży wpływ banków i giełd na funkcjonowanie gospodarki i życie człowieka • przedstawia na podstawie danych statystycznych poziom zaspokojenia potrzeb na usługi podstawowe i wyspecjalizowane w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego	• analizuje przestrzenne zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie • omawia współzależność procesu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz poziomu edukacji i nauki • omawia wpływ nowoczesnych usług na życie i działalność człowieka (<i>Interakcje</i>)	• wyjaśnia znaczenie nowoczesnych usług dla rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych krajów świata ze szczególnym uwzględnieniem usług finansowych

20.	Mieszkańcy globalnej wioski	• wyjaśnia znaczenie terminu <i>globalizacja</i> • wymienia przyczyny globalizacji • wymienia płaszczyzny globalizacji	• wymienia przykłady procesów globalizacji • wymienia korzyści wynikające z rozwoju procesu globalizacji • wymienia nazwy największych korporacji na świecie	• opisuje procesy globalizacji na świecie i ich wpływ na rozwój regionalny i lokalny • charakteryzuje wielkie korporacje i ich rolę w procesie globalizacji	• omawia pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji • podaje i analizuje przyczyny sprzeciwu wobec globalizacji	• analizuje korzyści, jakie osiągają kraje średnio i słabo rozwinięte gospodarczo z lokalizacji filii międzynarodowych koncernów na ich terenie • uzasadnia na dowolnych przykładach, że Polska jest objęta procesem globalizacji
21.	Zmiany na mapie politycznej świata	• wymienia okresy w historii powszechnej, które wpłynęły na obecny układ państw na mapie politycznej świata • wymienia państwa powstałe w Europie po 1989 r.	• wymienia czynniki wpływające na współczesny podział polityczny świata • odczytuje na mapach aktualny podział polityczny świata • wskazuje przykłady państw będących niegdyś kolonią • podaje przykłady nowo utworzonych państw na świecie	• analizuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 r. • analizuje następstwa przemian społeczno-ustrojowych po 1989 r.	• ukazuje na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • opisuje wybrane ustroje polityczne na świecie	• wyjaśnia na wybranych przykładach procesy, w których wyniku powstały nowe państwa pozaeuropejskie • wyjaśnia wpływ kształtowania się podziału politycznego świata na inne elementy przestrzeni geograficznej
22.	Procesy integracyjne na świecie	• wskazuje płaszczyzny integracji międzynarodowej • wymienia główne organy ONZ • podaje przykłady krajów członkowskich Unii Europejskiej	• przedstawia formy współpracy międzynarodowej • omawia rozmieszczenie wybranych organizacji międzynarodowych na świecie na podstawie mapy tematycznej	• omawia działalność wybranych organizacji międzynarodowych o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym i militarnym • podaje przykłady krajów członkowskich wybranych organizacji międzynarodowych	• wskazuje przyczyny i skutki integracji europejskiej	• omawia rolę i znaczenie organizacji naukowych, sportowych oraz kulturalnych na świecie na podstawie dostępnych źródeł

Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój						
23.	Przyczyny i skutki zakłóceń równowagi ekologicznej	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój, recykling, rekultywacja</i> • rozróżnia formy ochrony przyrody w Polsce • wymienia nazwy parków narodowych w Polsce	• przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju • charakteryzuje filary zrównoważonego rozwoju • omawia na podstawie wykresu działania związane z recyklingiem	• opisuje działania podejmowane na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej • wymienia nazwy międzynarodowych form ochrony przyrody	• analizuje etapy relacji człowiek – środowisko • proponuje sposoby ochrony przyrody	• przewiduje globalne przyrodnicze i pozaprzyrodnicze skutki zakłóceń równowagi ekologicznej • proponuje sposoby działań na rzecz zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym • wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska)
24.	Ochrona zasobów wód	• wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery • wskazuje obszary niedoboru wody na świecie na podstawie mapy tematycznej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lej depresyjny, recykling</i>	• omawia gospodarowanie zasobami wodnymi • podaje przykłady katastrof ekologicznych • omawia przykłady wpływu działalności gospodarczej człowieka na litosferę	• wyjaśnia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach świata • wyjaśnia sposoby walki z odpadami przemysłowymi i komunalnymi • proponuje działania człowieka wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą	• przedstawia skutki nadmiernego poboru wody w wyniku działalności gospodarczej człowieka • opisuje kierunki oddziaływania człowieka na litosferę • wymienia sposoby ograniczania ilości odpadów przemysłowych i komunalnych	• proponuje działania zapobiegające morskim katastrofom ekologicznym
25.	Globalne ocieplenie- fakty i mity	• wymienia przyczyny globalnego ocieplenia klimatu • podaje przyczyny powstawania smogu i kwaśnych opadów	• analizuje przestrzenne zróżnicowanie zanieczyszczeń powietrza na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia skutki nadmiernej emisji zanieczyszczeń do atmosfery	• omawia przykłady wpływu działalności gospodarczej człowieka na zmniejszanie się warstwy ozonowej • opisuje wpływ działalności gospodarczej człowieka na atmosferę ze szczególnym uwzględnieniem zmian klimatycznych	• wyjaśnia, dlaczego wzrost efektu cieplarnianego jest uważany za problem globalny • ocenia skutki zmian w środowisku wywołanych kwaśnymi opadami	• przedstawia przykłady działań organizacji międzynarodowych i rządów państw podejmowanych w celu redukcji zanieczyszczeń atmosfery
26.	Wpływ rolnictwa na środowisko	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>erozja, degradacja gleb</i>	• podaje przyczyny degradacji gleb	• podaje sposoby ograniczenia erozji gleb	• omawia wpływ człowieka na biosferę	• uzasadnia konieczność ochrony gleb przed degradacją

	przyrodnicze	• podaje cechy gleb zdegradowanych • podaje przyczyny pustosynnienia • wskazuje na mapie obszary zagrożone pustosynnieniem	• wskazuje przykłady wpływu działalności człowieka na degradację i dewastację gleb	• analizuje przyczyny i skutki wylesiania	• dowodzi na przykładach, że naruszenie stabilności ekosystemów może powodować nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym	• przedstawia sposoby zapobiegania niszczeniu gleby
27.	Antropopresja-ingerencja człowieka a środowisko	• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> • wymienia przyczyny antropopresji • wymienia nazwy obszarów o dużej antropopresji	• wymienia przejawy antropopresji związanej z rozwojem rolnictwa • opisuje wpływ przemysłu i transportu na środowisko przyrodnicze • wymienia czynniki wpływające na niedobór wody na świecie	• opisuje efekt cieplarniany i mechanizm powstawania dziury ozonowej • opisuje przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (globalnego ocieplenia) • charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania • wymienia działania człowieka przyczyniające się do deficytu zasobów wody na świecie	• wymienia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze • ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające ocieplaniu się klimatu • projektuje działania stosowane w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych	• formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych • wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata – do głodu i ubóstwa